

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет психології та соціальної роботи

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра соціальної та прикладної психології

(повна назва кафедри)

Д и п л о м н а р о б о т а

бакалавра

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: «Якості життя особистості: кроскультурний аналіз»

«Quality of life of the personality: cross-cultural analysis»

Виконав (ла): студент(ка) заочної форми навчання
напряму підготовки 6.030102 Психологія

Афанасьєва Юлія Сергіївна

(ПІБ)

Керівник к.психол.н., проф. Будиянський М.Ф.

(ПІБ)

(підпис)

Рецензент д.психол.н., проф. Родіна Н.В.

(ПІБ)

(підпис)

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ __ від __.__.2018 р.

Захищено на засіданні ЕК №

протокол № __ від __.__.2018 р.

Оцінка _____ / _____ / _____

(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

Подшивалкіна В.І.

(підпис)

(підпис)

Родіна Н.В.

Одеса – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ОСОБИСТОСТІ	6
1.1. Поняття якості життя особистості як психологічної категорії	6
1.2. Основні компоненти якості життя особистості	22
1.3. Особливості оцінки якості життя в різних культурах	31
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ОСОБИСТОСТІ В КРОСКУЛЬТУРНОМУ АСПЕКТІ	43
2.1. Організація та методика дослідження якості життя представників різних культур	43
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження	49
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	66
ДОДАТКИ.....	73

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сьогодні у світі під впливом економічної кризи, високої захворюваності, негативних соціальних факторів, гостро постало питання щодо здійснення діагностики якості життя та знаходження способів його покращення.

Якість життя виступає складним, багатокомпонентним явищем, залежним як від об'єктивних факторів (насамперед, можливості задоволення людських потреб та інтересів у даних соціально-економічних умовах), так і від різноманітних суб'єктивних факторів (соціально-психологічних, соціокультурних та інших).

Якість життя є кінцевим узагальнюючим критерієм оцінки особливостей розвитку умов життєдіяльності на всіх рівнях соціальності - для суспільства в цілому, для окремих соціальних груп та особистості.

Проблема якості життя активно досліджується у багатьох наукових дисциплінах:

1) в економіці вивчається вплив об'єктивних факторів на якість життя, наприклад, таких як матеріальна забезпеченість, задоволеність умовами житла;

2) в соціології досліджується, як живеться людям у конкретних умовах, суспільному оточенні, природному середовищі тощо;

3) в медицині, передусім, увага спрямована на покращення якості життя хворих, їхню реабілітацію, актуальною є проблема адаптації хворих до життєдіяльності тощо;

4) в психології якість життя розглядається з позиції самооцінки особистості власних об'єктивних та суб'єктивних аспектів свого існування, досліджуються сфери життя людини (фізична, психологічна, незалежність, життя в суспільстві, навколишнє середовище, духовність та особисті переконання) та здійснюється їхній аналіз з точки зору вікових періодів, гендерних особливостей, соціального статусу, сімейного стану та інше.

Необхідно відзначити, що дослідженням проблеми якості життя займалися такі вчені, як: Абульханова-Славська К.А., Адамчук В.В., Айвазян С.А., Аргайл М.А., Ахмедова О.С., Баженов С.А., Бобков В.С., Бочкарьова З.В., Буланов В.А., Віговська О.О., Вірна Ж.П., Вольська О. М., Гелбрейт Д.К., Горелов Н.А., Гур'єв В. І., Гурильова М.Є., Дарченко Н.Д., Дубсон Б. І., Єгоршин А.П., Єфимова М. Р., Єсінова Н.І., Жеребін В. М., Завіновська Г.Т., Іванов В. Н., Колот А.М., Краснова О.В., Кувшинова Н.Ю., Куликов Л.В., Леонтьєв Д.А., Лехан В.М., Литвинова Н.Ю., Лібанова Е.М., Ложкін Г.В., Маліков Н.С., Маркович Д.О., Меркушев С.А., Міщенко І.В., Нугаєв Р.М., Павлова Ю.І., Попов С.І., Попова Ю. М., Приступа Є.В., Римашевська Н.М., Рофе А.І., Симоненко В.Б., Сітнікова Н. П., Субетто А.І., Фесенко П. П., Хащенко В.А., Чабан О.С., Шаміонов Р. М., Швалб Ю.М., Ягенський А.В., Ярчук А.В. Однак, поза увагою дослідників залишилися питання вивчення цього феномену в кроскультурному вимірі.

Мета дослідження полягає в теоретичному та емпіричному обґрунтуванні якості життя особистості в кроскультурному аспекті.

Відповідно до мети в дипломній роботі поставлені такі основні **завдання**:

- 1) розглянути поняття якості життя особистості як психологічну категорію,
- 2) з'ясувати основні компоненти якості життя особистості,
- 4) визначити особливості оцінки якості життя в різних культурах,
- 5) обґрунтувати методику та провести емпіричне дослідження якості життя представників різних культур,
- 6) здійснити аналіз та інтерпретацію результатів проведеного дослідження.

Об'єктом дослідження в дипломній роботі є якість життя особистості.

Предметом дослідження в дипломній роботі виступає оцінка якості життя представниками різних культур.

Для реалізації поставлених завдань було використано такі **методи**

дослідження:

1) теоретичні - аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, систематизація наукової літератури з питань особливостей прояву якості життя у різних культурах;

2) емпіричні – бесіда, спостереження, тестування (із застосуванням методик: «Шкала оцінки якості життя», «Шкала психологічного благополуччя (К. Ріф)», «Шкала благополуччя ВООЗ»), аналіз, графічна інтерпретація даних.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох основних розділів, які об'єднують п'ять підрозділів, висновків, списку використаної літератури і додатків.

ВИСНОВКИ

Отже, підводячи підсумок, можна зробити наступні висновки.

1. Якість життя – це сприйняття людиною своєї позиції у житті, у тому числі фізичного, психічного та соціального благополуччя, залежно від якості середовища, в якому вона живе, а також рівня задоволення життям та іншими складовими психологічного комфорту. Якість життя являє собою інтегровану якісну характеристику життя людей, яка розкриває відносно суспільства в цілому критерії його життєдіяльності, умови життєзабезпечення, а також й умови життєздатності суспільства як цілісного соціального організму. Узагальнюючи, слід зазначити, що це поняття охоплює характеристики та індикатори рівня життя, умови праці та відпочинку, житлові умови, соціальну забезпеченість і гарантії, охорону правопорядку та дотримання прав особистості, природно-кліматичні умови, показники збереження навколишнього середовища, наявність вільного часу та можливість добре його використовувати і, нарешті, суб'єктивні відчуття спокою, комфортності та стабільності. Тобто якість життя є широким поняттям, і дає можливість використовувати його у різному сенсі: від цілком конкретних питань, які стосуються умов праці та побуту людей, до загально філософських проблем людського буття.

2. Якість життя - поняття багатофакторне, і переважно дослідників цікавлять не загальний показник якості життя як такий, а його компоненти. Типовими компонентами якості життя є: фізичні (самопочуття, енергійність, втома, працездатність, сон і відпочинок); психологічні (самооцінка, пізнавальні процеси, концентрація, позитивні емоції, негативні переживання, мислення, саморегуляція); ступінь незалежності (повсякденна активність, працездатність, залежність від ліків і лікування); життя в суспільстві (повсякденна активність, соціальні зв'язки, дружні зв'язки, суспільна значущість, професіоналізм); навколишнє середовище (житло та побут, безпека, дозвілля, доступність інформації, клімат, забрудненість,

густонаселеність); духовність і особисті переконання (мораль, цінності). Компоненти якості життя особистості можуть змінюватися залежно від гендерних відмінностей, вікових змін, соціального статусу, освіченості людини чи її матеріальної забезпеченості. Проте, об'єднавши характеристики цих критеріїв, можна зробити висновок про те, що головним для забезпечення задоволеності життям є система цінностей, які є визначальними факторами задоволення базових потреб особистості, її ефективного функціонування у напрямі професійної та особистісної самореалізації, міжособистісних стосунків та наповнення життя позитивними емоціями.

3. Оцінку якості життя можна охарактеризувати як процедуру виявлення ступеня відповідності основних параметрів і умов життєдіяльності людини її життєвим потребам, а також особистим уявленням про гідне життя. Вона здійснюється на основі порівняння характеристик життєдіяльності індивіда або суспільства з відповідними параметрами і характеристиками життя (прийнятими за базу порівняння). Процедура оцінки якості життя складається з низки етапів і операцій: вибір показників якості життя та її значень, обґрунтування критеріїв оцінки і, нарешті, оцінювання показників якості життя. На поточний момент не існує єдиного підходу до оцінки якості життя населення. Національні системи оцінки якості життя у найбільш розвинених країнах світу, наприклад, у Канаді, Великій Британії, Швеції, Японії, Нової Зеландії тощо, зберігаючи загалом можливості для міжнародних порівнянь, враховують специфіку сучасного розвитку та історичне минуле кожної конкретної країни. Також більш повно та інформативно ці системи відображають актуальні потреби її громадян, визначають економічний, соціальний, екологічних, духовних контекст їх життєдіяльності. Аналіз національних підходів у різних країнах світу засвідчив достатню гнучкість і пристосованість більшості методик до особливостей розвитку тієї чи іншої країни.

4. В роботі було проведене емпіричне дослідження якості життя особистості в кроскультурному аспекті. У дослідженні прийняло участь 50

студентів старших курсів Одеського національного університету ім. І.І Мечникова різних культур. За національно-культурним фактором приймали участь студенти 5 національностей: українці, росіяни, молдовани, китайці та турки (кожної національності по 10 осіб).

5. Результати методики «Шкала оцінки якості життя» показали, що більшість вибірки задоволена спілкуванням з близькими людьми (80%), станом здоров'я (70%), особистісними досягненнями (56%) та станом напруженості (54%). Враховуючи культурний фактор, можна сказати, що особистісними досягненнями в більшій мірі задоволені китайці (90%) та турки (80%). Здоров'ям в більшому ступені задоволені молдаван (90%) та китайці (80%). Рівень спілкування оцінений як високий 90% китайців та 90% турків. Рівень напруженості є задовільним для 80% росіян. Для українців та росіян найважливішими є спілкування з близькими людьми, рівень напруженості та негативні емоції. Для молдаван – спілкування, робота, підтримка та здоров'я. Для турків – спілкування, особисті досягнення та здоров'я. Для китайців – особисті досягнення, спілкування, самоконтроль та здоров'я.

6. За методикою «Шкала психологічного благополуччя К. Ріффа» було отримано, що в середньому по вибірці 32% респондентів на даному життєвому етапі психологічно благополучні, в основному це китайці – їх 60%, українців та турків по 30%, росіян та молдаван – по 20% відповідно. Також виявлено, що серед даної вибірки немає жодного психологічно неблагополучного китайця. Тоді як 40% психологічно неблагополучних росіян, по 30% - українців та молдаван та лише 10% - турків. 44% студентів мають задовільні, довірчі стосунки з оточуючими; піклуються про благополуччя інших; здатні співпереживати, допускають прихильності і близькі стосунки; розуміють, що людські відносини будуються на взаємних поступках. 38% студентів можна охарактеризувати як самостійних і незалежних, здатних протистояти спробам суспільства змусити думати і діяти певним чином; вони самостійно регулюють власну поведінку; оцінюють себе у відповідності з особистими критеріями. В основному це

китайці та турки. Менше всіх (лише 10%) в цій категорії молдаван. У даній вибірці є 26% респондентів, які залежать від думки і оцінки оточуючих; у прийнятті важливих рішень покладаються на думку інших. В більшій мірі це українці, росіяни та молдавани. 70% китайців та 60% турків можна охарактеризувати як людей, які не відчувають труднощі в організації повсякденної діяльності, відчувають себе здатними поліпшити обставини. 90% китайських студентів, 40% турків, 30% українців, 20% росіян та лише 10% молдаван мають мету в житті і відчуття спрямованості; вважають, що минуле і справжнє життя має сенс; дотримуються переконань, які є джерелами мети в житті; мають наміри і цілі на все життя. Можна зробити висновок, що китайська культура різко відрізняється від решти культур, представники яких брали участь в експерименті. Велика питома вага опитаних китайців (в основному більше половини – від 50 до 90%) отримали високі бали майже за кожною зі шкал. Дуже схожі дані отримані у студентів-українців та росіян. Приблизно 20-30% студентів цих національностей мають високі бали за кожною зі шкал. Також можна зробити висновок, що більша кількість китайців набрали високі бали за шкалами «Цілі в житті», «Особистісний зріст», «Управління довкіллям» та «Автономія». Для більшості молдаван максимальні бали набрані за шкалою «Позитивні відносини». Для більшості турків максимальні бали набрані за шкалами «Управління довкіллям» та «Автономія».

7. Шкала благополуччя ВООЗ показала, що у 40% респондентів (з них 60% – китайці, по 40% українці, молдавани та турки та 20% - росіяни) виявлено благополучний психологічний стан. В цілому по вибірці важкий депресивний стан характерний для 14% опитаних. Важкого депресивного стану не було виявлено ні в одного респондента турецької та китайської національності. Проте, 40% росіян, 20% українців та 10% молдаван мають депресивний стан. В даній вибірці немає китайців та турків з депресивним станом, у абсолютної більшості опитаних нормальний психологічний стан, у 40% респондентів виявлено благополучний психологічний стан, більшість з яких - китайці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / К.А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
2. Адамчук В.В. Экономика труда: Учебник / В.В.Адамчук, Ю.П.Кокин, Р.А.Яковлев. - М.: ЗАО «Финстатинформ», 1999. - 431 с.
3. Айвазян С.А. Анализ синтетических категорий качества жизни населения субъектов РФ: их измерение, динамика, основные тенденции / С. А. Айвазян // Уровень жизни населения регионов России. - 2012. - № 11. - С. 31-38.
4. Айвазян С.А. Интегральные индикаторы качества жизни населения: их построение и использование в социально-экономическом управлении и межрегиональных сопоставлениях / С.А. Айвазян. – М.: ЦЭМИ РАН, 2000. – 118 с.
5. Алексінська А. Позиція якості життя / А. Алексінська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.psychologia.net.pl/artykul.php?level=231](http://www.psychologia.net.pl/artykul.php?level=231)
6. Аргайл М. Психология счастья / М. Аргайл. – СПб.: Питер, 2003. – 271 с.
7. Ахмедова О.С. Психологический статус и качество жизни пациентов с хронической обструктивной болезнью легких: дис... канд. психол. наук: 19.00.04 / О.С. Ахметова. – СПб.: Санкт-Петерб. гос. ун-т., 2008. – 214 с.
8. Баженов С.А. Качество жизни населения: теория и практика / С.А. Баженов, Н. С. Маликов // Уровень жизни населения регионов России. – 2002. – № 2. – С. 38-46.
9. Бобков В. Качество жизни: сущности и показатели // В. Бобков, П. Мстиславский // Человек и труд. - 1996. - №6. - С. 76 - 79.
10. Бочкарева З.В. Взаимосвязь психологического благополучия и субъективной оценки здоровья на примере пациентов с патологией

- сердечнососудистой системы / З.В. Бочкарева // Вызовы эпохи а аспекте психологической и психотерапевтической науки и практики: мат. IV Междун. научно-практ. конференции. – Казань: Казанский государственный университет, 2009. – С. 569-572.
11. Буланов В.А. Феномен якості життя та його зв'язок з салютогенетичною парадигмою особистості / В.А. Буланов // Вісник Одеського національного університету. Серія: Психологія. – 2015. – Т. 20. – Вип. 3(1). – С. 14-21.
 12. Віговська О.О. Якість життя як умова конструктивного самозбереження особистості. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук: 19.00.01 / О.О. Віговська. – Луцьк, 2016. – 201 с.
 13. Вірна Ж.П. Аксиологія якості життя особистості / Ж. П. Вірна // Психологія особистості. - 2013. - № 1(4). – С.104-112.
 14. Вірна Ж.П. Адаптаційний профіль задоволеності життям особистості / Ж.П. Вірна // Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць. - 2013. – № 2 (4). – С. 20-25.
 15. Вольська О. М. Шляхи забезпечення зростання рівня якості життя населення країни / О. М. Вольська // Економіка будівництва і міського господарства. - 2011. - Т. 7. - № 2. - С. 73-79.
 16. Гелбрейт Д.К. Суспільство блага. Пора гуманності / Д.К. Гелбрейт. — К.: ВД "Скарби", 2003. - 160 с.
 17. Горелов Н.А. Экономика труда / Н.А. Горелов. - СПб.: Питер, 2007. - 704 с.
 18. Гурьев В. И. Основы социальной статистики: методы, система показателей, анализ / В. И. Гурьев. - М.: Финансы и статистика, 1991. - 176 с.
 19. Гурылёва М.Э. Оценка качества жизни медицинских работников с помощью опросника ВОЗ-КЖ 100 / М.Э. Гурылёва, Л.В. Хузиева, М.Л. Добровольская // Проблемы управления здравоохранением. – 2002. – №

5. – С. 76-78.
20. Дарченко Н.Д. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навчальний посібник / Н.Д. Дарченко, В.С. Рижигов, О.Л. Єськов. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 252 с.
21. Дубсон Б. И. Буржуазная доктрина качества жизни / Б. И. Дубсон. - М.: Знание, 1979. - 64 с.
22. Егоршин А.П. Методология управления трудовыми ресурсами: монография / А.П. Егоршин, И.В. Гуськов. - Н.Новгород: НИМБ, 2008. - 352 с.
23. Ефимова М. Р. Социальная статистика / М.Р. Ефимова, С.Г. Бычкова. - М.: Финансы и статистика, 2003. - 560 с.
24. Єсінова Н.І. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навчальний посібник / Н.І. Єсінова. – К.: Кондор, 2004. – 432 с.
25. Жеребин В. М. Уровень жизни населения / В.М. Жеребин, А.Н. Романов. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. - 592 с.
26. Жеребин В.М. Индикаторы качества жизни населения / В.М. Жеребин // Вопросы статистики. – 2012. – № 3. – С.80-88.
27. Завіновська Г.Т. Економіка праці: Навчальний посібник / Г.Т. Завіновська. - К.: КНЕУ, 2003. - 300 с.
28. Иванов В. Н. Социологическая энциклопедия: В 2 т. – Т.2 / В. Н. Иванов. - М.: Мысль, 2003. - 863 с.
29. Ильичёв Л.Ф. Философский энциклопедический словарь / Л.Ф. Ильичёв, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалёв. - М.: Сов. Энциклопедия, 1983. - 840 с.
30. Колот А.М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика: монографія / А.М.Колот. - К.: КНЕУ, 2003. – 220 с.
31. Краснова О.В. Социальная психология старения: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / О.В. Краснова, А.Г. Лидере. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 288 с.
32. Кувшинова Н.Ю. Психологические факторы, влияющие на

- удовлетворенность качеством жизни больных ишемической болезнью сердца / Н.Ю. Кувшинова // Мир психологи. – 2010. – № 3. – С. 221-231.
- 33.Куликов Л.В. Детерминанты удовлетворенности жизнью / Л.В. Куликов // Общество и политика / под ред. В.Ю. Большакова. – СПб.: СПбГУ, 2000. – С. 476-510.
- 34.Леонтьев Д.А. Психология свободы: к постановке проблемы самодетерминации личности / Д.А. Леонтьев // Психологический журнал. – 2000. – Т. 21. – № 1. – С. 15-25.
- 35.Лехан В.М. Якість життя як критерій якості медичної допомоги / В.М. Лехан, О.Л. Зюков, А.В. Іпатов // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2006. – № 3. – С. 95–100.
- 36.Литвинова Н.Ю. К вопросу о повышении качества жизни через посредство здоровье-сберегающих психологических технологий / Н.Ю. Логинова // Вызовы эпохи в аспекте психологической и психотерапевтической науки и практики: материалы IV Междун. научно-практ. конференции. – Казань: Казанский государственный университет, 2009. – С. 454-457.
- 37.Лібанова Е.М. Вимірювання якості життя в Україні. Аналітична доповідь / Е.М. Лібанова, О.М. Гладун, Л.С. Лісогор. – К., 2013. – 48 с.
- 38.Ложкин Г.В. Психология здоровья человека: учебное пособие / Г.В. Ложкин, М.И. Мушкевич, Ю.А. Бохонкова. – Луганск: Изд-во «Ноулидж», 2012. – 288 с.
- 39.Маликов Н.С. К вопросу о содержании понятия «качество жизни» и его измерению / Н.С. Маликов // Уровень жизни населения регионов России. – 2002. – № 2. – С. 4-7.
- 40.Маркович Д. Общая социология: Учебник для вузов / Д. Ж. Маркович . – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ВЛАДОС, 1998. – 431 с.
- 41.Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики / А. Маслоу. – СПб.: Евразия, 1997. – 430 с.

42. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу. – СПб.: Евразия, 1999. – 370 с.
43. Меркушев С.А. Качество жизни населения городских поселений Пермской области (территориальный анализ). Автореф. дис. канд. геогр. наук / С.А. Меркушев. - Пермь, 1997. – 247 с.
44. Мищенко И.В. Метод оценки индивидуального качества жизни / И.В. Мищенко. – М.: ГУО «Белорусская медицинская академия последипломного образования», 2009. – 145 с.
45. Нугаев Р.М. Качество жизни в трудах социологов США / Р.М. Нугаев, М.А. Нугаев // Социологические исследования. – 2003. – № 6. – С. 100-105.
46. Павлова Ю.І. Рухова активність як компонент якості життя студентів / Ю.І. Павлова, В. Тулайдан, Б. Виноградський // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2011. – № 1. – С. 102-106.
47. Попов С.И. Проблема качества жизни в современной идеологической борьбе / С.И Попов. - М. Политиздат, 1977. – 236 с.
48. Попова Ю. М. Компоненти рівня та якості життя населення міста в умовах сталого розвитку / Ю. М. Попова // Економіка і регіон. - 2013. - № 1. - С. 97-104.
49. Приступа Є.В. Якість життя людини: категорії, компоненти та їх вимірювання / Є.В. Приступа, Н.К. Куриш // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2010. – № 2. – С. 54-63.
50. Римашевская Н.М. Экономический анализ рабочих и служащих / Н.М. Римашевская. – М. : Экономика, 1965. – 128 с.
51. Рофе А.И. Теоретические основы экономики и социологии труда: Учебник для студентов вузов / А.И. Рофе, А.Л. Жуков. - М.: Издательство МИК, 2000. - 336 с.
52. Селигман М. Новая позитивная психология: Научный взгляд на счастье и смысл жизни / М. Селигман. - М.: София, 2006. – 368 с.

- 53.Симоненко В.Б. Качество жизни у кардиологических больных / В.Б. Симоненко, В.И. Стеклов // Клиническая медицина. – 2007. – №3. – С. 11-15.
- 54.Сітнікова Н. П. Міжнародний досвід та підходи до вимірювання суспільного прогресу та якості життя як інструменту стратегічного планування / Н. П. Сітнікова // Формування ринкових відносин в Україні. - 2012. - № 10. - С. 191-198.
- 55.Субетто А.И. Начала теории социального менеджмента качества: научная монография / А. И. Субетто. - Санкт-Петербург: Астерион, 2012. - 263 с.
- 56.Фернхем А. Личность и социальное поведение / А. Фернхем, П. Хейвен. – Питер, 2001. – 360 с.
- 57.Фесенко П. П. Осмысленность жизни и психологическое благополучие личности : автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.01 / П. П. Фесенко. - М., 2005. – 35 с.
- 58.Хашченко В.А. Модель субъективного экономического благополучия / В. А. Хашченко // Психологический журнал. – 2005. – Т. 26. – № 3. – С. 38-50.
- 59.Чабан О.С. Якість життя пацієнта з позицій медичної психології / О.С. Чабан. // Мистецтво лікування. – 2008. – № 5 (51). – С. 40-43.
- 60.Шамионов Р. М. Психология субъективного благополучия личности / Р.М. Шамионов. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 2004. – 180 с.
- 61.Швалб Ю.М. Еколого-психологічні чинники якості життя в умовах розвитку сучасного суспільства: монографія / Ю.М. Швалб. – Кіровоград: «Емекс – ЛТД», 2013. – 208 с.
- 62.Швалб Ю.М. Эколого-психологические измерения образа жизни / Ю.М. Швалб // Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка. – 2005. – Вип. 5. – С. 294-301.
- 63.Ягенський А.В. Оцінка якості життя у сучасній медичній практиці / А.В. Ягенський, І.М. Січкарук // Внутрішня медицина. – 2007. – № 3

- (3). – С. 21-30.
- 64.Ярчук А.В. Сутність поняття якості життя населення / А.В. Ярчук // Економіка і організація управління. – 2016. - № 3 (23). – С.430-439.
- 65.Diener E. Most people are happy / E. Diener, C. Diener // Psychological Science. – 1996. – Vol. 7. – P. 181-185.
- 66.George L.K. Quality of life in older persons: meaning and measurement / L.K. George & L.B. Bearon. – New York: Human Sciences Press, 1980. – 297 p.
- 67.How Are Canadians Really Doing: Canadian Index of Well-Being [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ciw.ca/reports/en/Reports%20and%20FAQs/CIWHowAreCanadiansReallyDoing-FINAL.pdf>
- 68.Hughes B. Quality of life / B. Hughes // Researching social gerontology. – 1990. – P. 46-58.
- 69.Kelley-Gillespie N. An Integrated Conceptual Model of Quality of Life for Older Adults Based on a Synthesis of the Literature / N. Kelley-Gillespie // Applied Research Quality Life. – 2009. – № 3. – P. 259-282.
- 70.Spirduzo W. W. Physical Dimensions of Aging / W.W. Spirduzo, K.L. Francis, P.G. MacRae // Human Kinetics. – 2005. – P. 131-155.